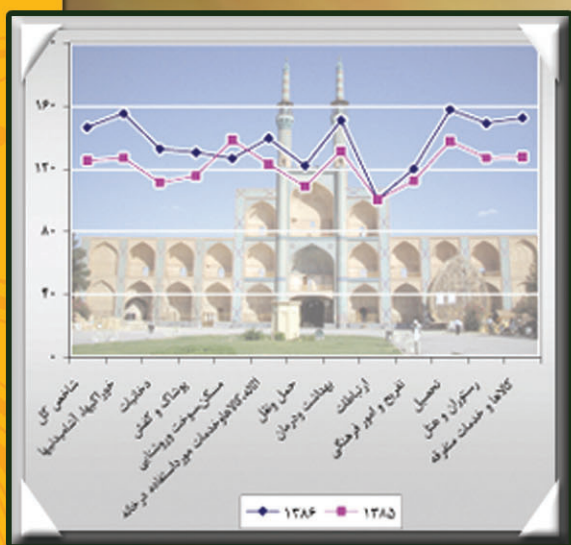

فصل بیست و دوم:

شاخص‌های قیمت

سابقه‌ی بررسی قیمت‌ها و محاسبه‌ی شاخص‌های ذریع در نقاط شهری و روستایی کشور که در حال حاضر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران انجام می‌گیرد، به شرح زیر است:

الف) شاخص قیمت عمده فروشی کالاها و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری

برای اولین بار، بانک ملی ایران در سال ۱۳۱۵، محاسبه شاخص هزینه زندگی^۱ و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها را در نقاط شهری آغاز کرد. در سال ۱۳۳۸، با تغییر سال پایه، محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹، مسئولیت تهیه شاخص‌های مذکور، به این بانک محول شد. بانک مرکزی ایران، با توجه به

تغییرات قابل ملاحظه در الگوی مصرف خانوارها و ترکیب هزینه آن‌ها، سال ۱۳۴۸ را سال پایه قرار داد و تجدیدنظر دوم را در محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها به عمل آورد. در سال ۱۳۵۳ تحولاتی در اوضاع اقتصادی کشور پدید آمد و سال مذکور به عنوان سال پایه در نظر گرفته شد. بر همین اساس، محاسبه شاخص‌های فوق، برای سومین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت.

در سال ۱۳۶۱، با توجه به تغییرات ایجاد شده در الگوی مصرف خانوارها که ناشی از تحولات اقتصادی و اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی بود، این سال به عنوان سال پایه انتخاب شد و تجدیدنظر در زمینه محاسبه شاخص‌های مذکور به عمل آمد.

در سال ۱۳۶۹، با پایان یافتن جنگ تحمیلی و تغییر شرایط اقتصادی، ضرورت تجدیدنظر در سال پایه احساس شد و این سال را بانک مرکزی به عنوان سال پایه انتخاب کرد.

بانک مرکزی در سال ۱۳۷۸، سال پایه را برای "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق

^۱ منظور از "شاخص هزینه زندگی"، "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی" است.

نظر برای سال‌های ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۸۳، به تفکیک استان‌ها و کل کشور تهیه و منتشر شده است. از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۹۱، سال ۱۳۸۱ به عنوان سال پایه مبنای محاسبه بوده است. در حال حاضر براساس آخرین تجدیدنظر سال ۱۳۹۰ به عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است.

تعاریف و مفاهیم به کار رفته در این فصل به شرح زیر است:

شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی: معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معین و ثابتی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار نسبت به سال پایه، شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی نامیده می‌شود.

طبقه‌بندی در گروه‌های کالاها و خدمات: طبقه‌بندی کالاها و خدمات در شاخص‌های قیمت، براساس ماهیت آن‌ها و طبقه‌بندی‌های بین‌المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است، ولی مبنای کلی، طبقه‌بندی پیشنهادی سازمان ملل (COICOP)^۲ برای کالاها و خدمات مصرفی، SITC^۳ برای عمده‌فروشی) می‌باشد که بنابر ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است. در این طبقه‌بندی‌ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می‌شود که هر یک از آن‌ها چندین زیرگروه دارد. گروه‌های بزرگ را گروه‌های

شهری ایران" از سال ۱۳۶۹ به سال ۱۳۷۶ تغییر داد. همچنین این شاخص از سال ۱۳۸۵ براساس سال پایه ۱۳۸۳ محاسبه و ارائه شده است. لازم به ذکر است از سال ۱۳۸۱ محاسبه این شاخص در دفتر "شاخص قیمت‌ها"ی مرکز آمار ایران آغاز شد و از سال ۱۳۹۰ مقرر شد اطلاعات این شاخص در سالنامه آماری کشور براساس سال پایه ۱۳۸۱ ارائه شود. شایان ذکر است در سال ۱۳۹۱ اطلاعات این شاخص براساس سال پایه ۱۳۹۰ توسط دفتر شاخص قیمت مرکز آمار ایران محاسبه و در سالنامه آماری کشور قرار گرفت.

ب) شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی

در سال ۱۳۵۳، مرکز آمار ایران برای اولین بار، طرح آمارگیری از قیمت خرده‌فروشی تعدادی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی را به مرحله اجرا در آورد و از آن زمان تا مهرماه ۱۳۵۷، نتایج حاصل از آمارگیری‌های مذکور را همه ساله به صورت متوسط قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی، در قالب نشریات فصلی و سالانه، منتشر می‌کرد.

پس از آن، نتایج نیمه دوم سال ۱۳۵۸ و نیمه اول سال ۱۳۵۹ طرح آمارگیری فوق، به صورت متوسط قیمت و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی روستایی در اختیار علاقمندان قرار گرفت. از سال ۱۳۶۱ لغایت سال ۱۳۷۵، شاخص قیمت خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی، براساس سال پایه ۱۳۶۱ تهیه و منتشر می‌شد. همچنین در سال ۱۳۷۶، سال ۱۳۷۴ به عنوان سال پایه انتخاب و آمارهای مورد

^۲ طبقه‌بندی مصرف فردی بر حسب هدف (Classification of Individual Consumption According to Purpose: COICOP)

^۳ طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی تجارت (Standard International Trade Classification: SITC)

گزیده اطلاعات

کل شاخص بها و خدمات مصرفی خانوار شهری در سال ۱۳۹۳، به رقم ۲۰۳/۳ (بر مبنای سال پایه ۱۳۹۰) بوده است. در سال فوق شاخص تغییرات خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات برابر ۲۳۸/۳، پوشاک و کفش، ۲۱۸/۷ و مسکن، آب و برق و سایر سوختها ۱۶۱/۹ بوده است. در سال ۱۳۹۳، کل شاخص بهای کالا و خدمات روستایی (بر مبنای سال پایه ۱۳۹۰) برابر ۲۰۷/۹ بوده که نسبت به سال قبل ۱۴/۲ درصد افزایش داشته است. در این سال شاخص خوراکیها و آشامیدنیها و دخانیات ۲۲۹/۸ بوده که این شاخص نسبت به سال قبل ۹/۷ درصد افزایش داشته است. در بین شاخصهای غیرخوراکی بیشترین تغییرات مربوط به بخش نگهداری و تعمیر واحد مسکونی (۲۷/۳ درصد افزایش) و کمترین تغییرات مربوط به دخانیات (۱/۵ درصد افزایش) بوده است.

اصلی و زیر گروههای آنها را گروههای فرعی کالاها و خدمات می نامند.

در ضمن، گروههای کالاها و خدمات برحسب نیاز براساس گروههای اختصاصی نیز طبقه بندی می شوند. **سال پایه:** سال معین و ثابتی است که درصد تغییرات شاخص، نسبت به آن سنجیده می شود و عدد شاخص در آن سال برابر ۱۰۰ است.

ضریب اهمیت: سهم هر کالا یا خدمت را در مجموعه کالاها و خدمات مشمول شاخص، ضریب اهمیت می گویند. در شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی، سهم هر کالا یا خدمت، نسبت هزینه پرداختی خانوار، برای آن کالا یا خدمت به کل هزینه خانوار می باشد. در شاخص قیمت عمدهفروشی، سهم هر کالا، ارزش فروش عمدهفروشی کالا به کل ارزش عمدهفروشی کالاها می باشد.

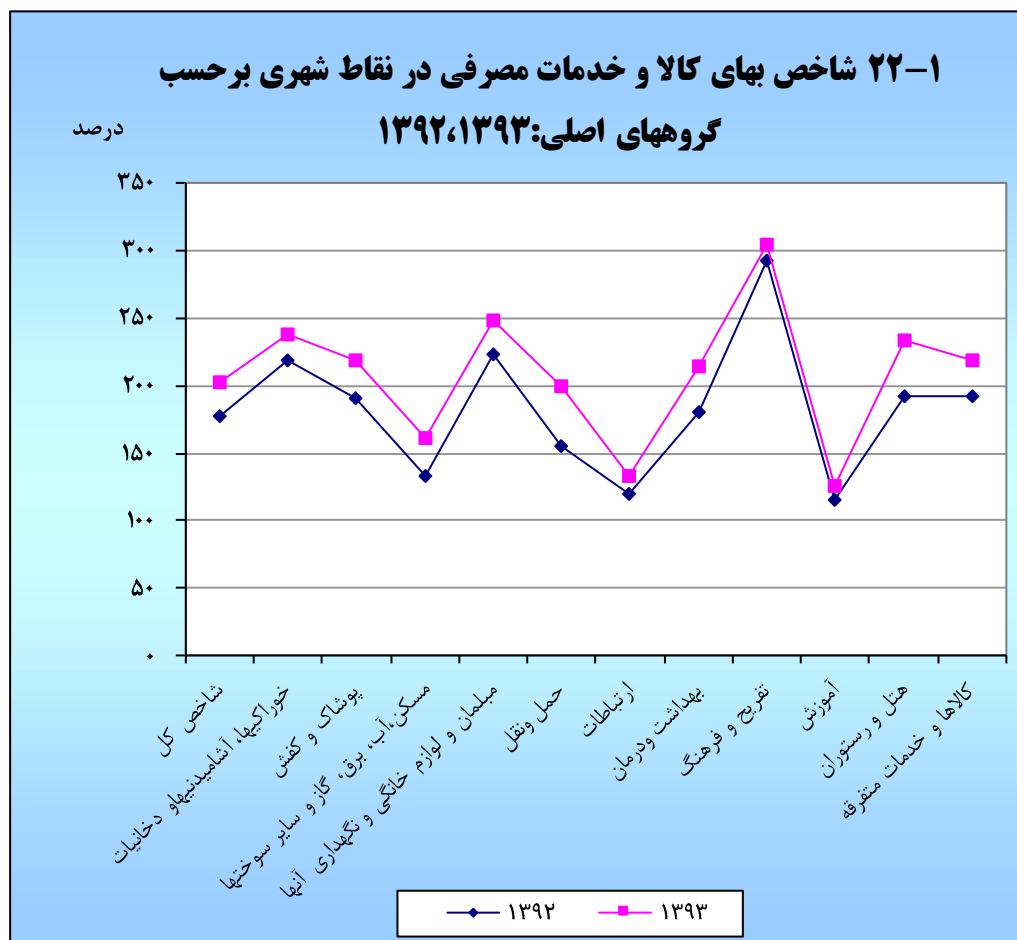
نقاط شهری: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

نقاط روستایی: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

۱-۲۲- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری بر حسب گروه های اصلی و فرعی (۱۰۰=۱۳۹۰)

گروه های کالاها و خدمات	ضریب اهمیت سال پایه	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	درصد تغییر سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲
شاخص کل.....	۱۰۰	۱۲۹/۶	۱۷۷/۲	۲۰۳/۳	۱۴/۷
خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات.....	۲۵/۵	۱۴۷/۸	۲۱۸/۸	۲۳۸/۳	۸/۹
خوراکیها، آشامیدنیها.....	۲۵/۱	۱۴۷/۵	۲۱۸/۲	۲۳۷/۸	۹
خوراکی ها.....	۲۴/۱	۱۴۷/۲	۲۱۶/۷	۲۳۶	۸/۹
نان و غلات.....	۶/۴	۱۳۶/۵	۱۸۶/۳	۲۱۸/۵	۱۷/۳
گوشت قرمز و سفید و فرآورده های آنها.....	۶/۳	۱۵۳	۲۰۹/۴	۲۲۲/۹	۶/۵
گوشت قرمز و گوشت ماکیان.....	۵/۵	۱۵۲/۷	۲۰۵/۶	۲۱۵/۵	۴/۸
ماهی و صدف داران.....	۰/۸	۱۵۶/۲	۲۵۰/۴	۳۰۲/۳	۲۰/۷
شیر، پنیر و تخم مرغ.....	۲/۵	۱۵۴/۶	۲۰۹/۸	۲۳۶	۱۲/۵
روغن ها و چربی ها.....	۱/۲	۱۳۵/۲	۲۲۷/۵	۲۴۹	۹/۴
میوه ها و خشکبار.....	۳/۱	۱۵۰/۲	۲۳۵/۴	۲۵۲/۲	۷/۱
سبزیجات (سبزی ها و حبوبات).....	۲/۶	۱۵۳/۲	۲۹۸/۵	۳۰۰/۵	۰/۷
شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی (قند و شکر و شیرینیها).....	۱/۲	۱۲۵/۵	۱۹۰/۸	۲۱۷/۸	۱۴/۲
محصولات خوراکی طبقه بندی نشده در جای دیگر.....	۰/۸	۱۴۰/۱	۲۲۰/۶	۲۶۰/۶	۱۸/۱
چای، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب میوه (نوشابه های غیر الکلی).....	۱	۱۵۸	۲۶۸/۳	۲۹۴/۷	۹/۸
دخانیات.....	۰/۵	۱۹۸/۱	۳۲۲/۶	۳۳۸/۲	۴/۸
کالاهای غیر خوراکی و خدمات.....	۷۴/۵	۱۲۲/۵	۱۶۰/۸	۱۸۹/۵	۱۷/۸
پوشاک و کفش.....	۴/۵	۱۳۳/۹	۱۹۰/۲	۲۱۸/۷	۱۵
مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت ها.....	۳۵/۶	۱۱۲/۴	۱۳۳/۲	۱۶۱/۹	۲۱/۵
مسکن.....	۳۰/۵	۱۱۱/۴	۱۲۸/۵	۱۵۵/۳	۲۰/۹
اجاره.....	۳۰/۱	۱۱۱/۲	۱۲۷/۸	۱۵۴/۴	۲۰/۸
خدمات نگهداری و تعمیر واحد ساختمانی (خدمت).....	۰/۵	۱۲۱	۱۶۳/۳	۲۰۲/۴	۲۳/۹
آب، برق و سوخت.....	۵/۱	۱۱۵/۹	۱۴۹/۷	۱۸۴/۸	۲۳/۴
میلان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها.....	۴/۲	۱۴۳/۶	۲۲۳/۷	۲۴۹	۱۱/۳
پیدا شد و درمان.....	۶/۷	۱۲۰/۷	۱۷۹/۹	۲۱۴/۸	۱۹/۴
حمل و نقل.....	۹/۸	۱۲۰/۱	۱۵۵/۲	۲۰۰/۳	۲۹
ارتباطات.....	۳/۷	۱۰۷/۵	۱۲۰/۴	۱۳۲/۷	۱۰/۲
تفریح و فرهنگ.....	۲/۲	۱۵۸/۲	۲۹۳	۳۰۵/۲	۴/۱
آموزش.....	۲/۳	۱۰۹/۹	۱۱۵/۵	۱۲۶/۲	۹/۲
هتل و رستوران.....	۱/۴	۱۳۳/۲	۱۹۱/۸	۲۳۳/۳	۲۱/۶
کالاها و خدمات متفرقه.....	۴/۱	۱۵۵	۱۹۲	۲۱۹	۱۴
شاخص کل (بدون اجاره).....	۶۹/۹	۱۳۵/۴	۱۹۲/۷	۲۱۸/۶	۱۳/۴
کالاها.....	۵۰/۷	۱۳۸/۴	۱۹۸/۲	۲۲۴/۳	۱۳/۲
خدمات.....	۴۹/۳	۱۱۸/۳	۱۵۰	۱۷۶/۱	۱۷/۴

مأخذ- مرکز آمار ایران

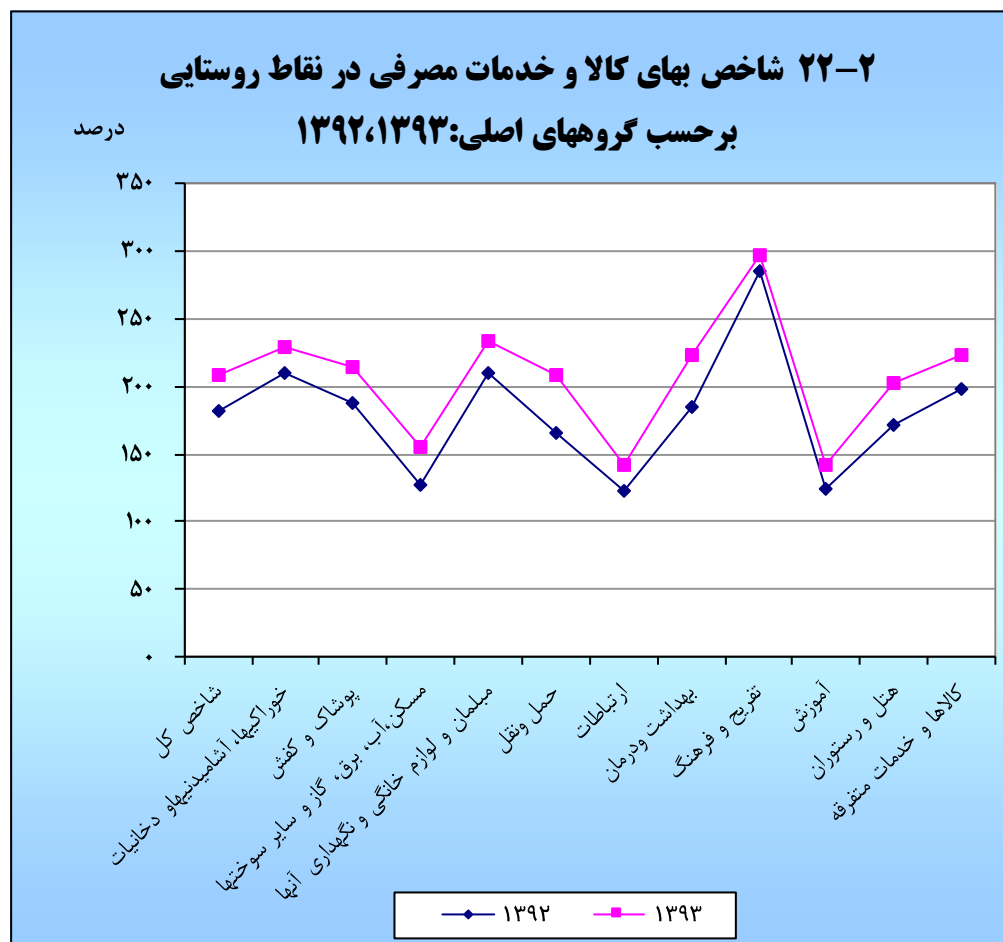

مبنا: جدول ۲۲-۱

۲-۲- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی بر حسب گروه‌های اصلی و فرعی (۱۰۰=۱۳۹۰)

گروه‌های کالاها و خدمات	ضریب اهمیت	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	درصد تغییر سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲
شاخص کل.....	۱۰۰	۱۲۹/۸	۱۸۲	۲۰۷/۹	۱۴/۲
خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات.....	۴۰/۱۹	۱۳۷/۸	۲۰۹/۴	۲۲۹/۸	۹/۷
خوراکیها، آشامیدنیها.....	۳۹/۳۴	۱۳۷/۴	۲۰۸/۴	۲۲۸/۹	۹/۸
خوراکی‌ها.....	۳۷/۶۸	۱۳۶/۸	۲۰۶/۹	۲۲۷/۴	۹/۹
نان و غلات.....	۱۱/۵۷	۱۳۲/۸	۱۷۲/۹	۱۹۹/۶	۱۵/۴
گوشت قرمز و سفید و فرآورده‌های آنها.....	۹/۷	۱۳۹/۸	۱۸۶/۱	۱۹۹/۴	۷/۱
گوشت قرمز و گوشت ماکیان.....	۸/۶۲	۱۳۸/۹	۱۸۲/۳	۱۹۳/۸	۶/۳
ماهی و صدف داران.....	۱/۰۸	۱۵۴/۲	۲۴۴	۲۸۵/۲	۱۶/۹
شیر، پنیر و تخم مرغ.....	۲/۷	۱۳۹/۳	۱۹۳/۷	۲۱۸/۷	۱۲/۹
روغن‌ها و چربی‌ها.....	۲/۱۵	۱۳۵/۸	۲۱۵/۶	۲۲۷/۵	۵/۵
میوه‌ها و خشکبار.....	۳/۸۳	۱۳۸	۲۵۲/۳	۲۶۹/۵	۶/۸
سبزیجات (سبزی‌ها و حبوبات).....	۴/۱۹	۱۵۴/۱	۳۶۹/۵	۴۰۱/۳	۸/۶
شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی (قندوشکر و شیرینیها).....	۲/۳۲	۱۱۸	۱۷۰/۳	۱۹۰/۸	۱۲
محصولات خوراکی طبقه بندی نشده در جای دیگر.....	۱/۲۱	۱۲۳/۵	۱۸۸/۸	۲۱۸/۸	۱۵/۹
چای، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب میوه (نوشابه‌های غیر الکلی).....	۱/۶۶	۱۵۴/۷	۲۵۸/۱	۲۷۷/۳	۷/۴
دخانیت.....	۰/۸۵	۱۹۰/۶	۳۲۹/۲	۳۳۴/۳	۱/۵
کالاهای غیر خوراکی و خدمات.....	۵۹/۸۱	۱۲۴/۹	۱۶۵/۳	۱۹۴/۶	۱۷/۷
پوشاک و کفش.....	۶/۶	۱۳۲	۱۸۸	۲۱۵/۲	۱۴/۵
مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت‌ها.....	۱۹/۰۹	۱۱۱/۲	۱۲۷	۱۵۴/۸	۲۱/۹
مسکن.....	۱۱/۷۹	۱۱۱/۷	۱۲۸/۸	۱۵۵/۸	۲۱
اجاره.....	۱۱/۳۳	۱۱۱/۲	۱۲۷/۸	۱۵۴/۴	۲۰/۸
خدمات نگهداری و تعمیر واحد ساختمانی (خدمت).....	۰/۴۶	۱۳۰/۸	۱۷۱/۹	۲۱۸/۷	۲۷/۳
آب، برق و سوخت.....	۷/۳	۱۰۹/۸	۱۲۲/۲	۱۵۲/۱	۲۴/۵
میلان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها.....	۵/۳۲	۱۴۰/۱	۲۱۰/۳	۲۳۳/۵	۱۱/۱
بهداشت و درمان.....	۶/۸	۱۲۲/۵	۱۸۴/۲	۲۲۳	۲۱/۱
حمل و نقل.....	۱۰/۲۹	۱۲۴	۱۶۶/۱	۲۰۹/۱	۲۵/۹
ارتباطات.....	۳/۵۴	۱۰۸/۷	۱۲۲/۶	۱۴۲/۱	۱۵/۹
تفریح و فرهنگ.....	۱/۸۸	۱۵۷/۳	۲۸۴/۸	۲۹۶/۶	۴/۲
آموزش.....	۰/۸۹	۱۱۱	۱۲۳/۷	۱۴۲	۱۴/۸
هتل و رستوران.....	۰/۸۹	۱۲۷/۲	۱۷۲	۲۰۳/۱	۱۸/۱
کالاها و خدمات متفرقه.....	۴/۵	۱۵۸/۳	۱۹۸/۱	۲۲۳/۹	۱۳
شاخص کل (بدون اجاره).....	۸۸/۶۷	۱۳۳/۴	۱۹۲/۵	۲۱۸/۳	۱۳/۴
کالاها.....	۷۰/۶۳	۱۳۳/۷	۱۹۳/۳	۲۱۷/۸	۱۲/۷
خدمات.....	۲۹/۳۷	۱۲۱/۱	۱۵۷/۳	۱۸۶/۴	۱۸/۵

* شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی
مأخذ- مرکز آمار ایران

مبنا: جدول ۲-۲۲